

Llibres

L'art d'església

MARQUES I PLANAGUMÀ,
Josep Maria.

Per les esglésies.

Quaderns de la Revista de Girona.
Diputació de Girona / Caixa de Girona, 2001.

Una vegada, i no és cap conte, un professor va demanar a un alumne que exposava un text literari que expliqués la simbologia d'un bastó que portava una dignitat eclesial. L'estudiant, ben tranquil, li va contestar que era la crossa amb la qual s'ajudava l'eclesiàstic perquè s'havia trencat la cama. Valguí aquest fet verídric, del qual vaig ser testimoni, per denunciar el poc coneixement que hi ha avui de fets de cultura religiosa, del teixit conceptual de moltes cerimònies que en altre temps eren patrimoni de gairebé totes les classes socials. Les noves generacions saben ben poc de custòdies, reliquiaries, exvots, creus, claus de volta, símbols, emblemes, baptisteris i piques, la diferència entre església i temple, etc. Falla també aquell context imprescindible que permet reconstruir la visió d'un retaule, d'un campanar, entendre què significava per a molts catòlics una sepultura, la processó del Corpus o la del Divendres Sant. Un universitari amb poca cultura religiosa pot treure ben poc profit de l'entrellat del «cant espiritual» d'Ausiàs March o de Maragall, per posar un exemple.

Entre tanta ignorància, delinear la trajectòria d'una cultura eclesial amb més de dos mil anys d'història no és una tasca fàcil, perquè hi ha hagut un trencament generacional i educatiu massa visible. En aquest sentit, el llibre de Josep Maria Marquès és útil i modèlic, perquè amb afany pedagògic, i treballant des de punts de partida diversos, ajuda il·lustrats i profans a conèixer millor l'evolució de l'art sacre (mobles, peces) i els objectes de culte de la diòcesi de Girona des de l'època posterior al romànic fins a la Il·lustració. A les comarques gironines hi ha gairebé mil recintes, entre temples parroquials, ermites, capelles..., guardians d'un important patrimoni que per diverses raons no ha estat prou divulgat. També hi tenen part de culpa les autoritats eclesiàstiques, perquè no han sabut difondre com calia tota aquesta riquesa de matisos. Són pocs els temples que a l'entrada t'ofereixen una història succinta del recinte i del valor artístic que conté. A l'Hospital d'Illa, al Rosselló, han fet, en canvi, un centre d'art sacre modèlic, en el qual mostren bona part dels

objectes de culte de les parròquies rosselloneses, organitzen conferències, hi porten escolars, etc. Aquesta riquesa arquitectònica, artística, sacra, musical, devota, gironina és fruit d'uns temps històrics llunyans i diversos dels quals deriven formes estètiques, estructures econòmiques, mentalitats socials molt variades. Fins i tot les violentes èpoques de conflictivitat social, política i religiosa han marcat aquest patrimoni. Amb les guerres napoleòniques i més tard l'any 1936 es van perdre molts arxius, mobles, béns mobles i vides humanes. Esperem que aquest llibre de J. M. Marquès ajudi a fer créixer la consciència cultural de molts ciutadans, que entenguin que l'art de l'església més senzill també forma part del nostre equipatge; que un comunidor, un orgue o una pintura devota pertanyen al fons ritual d'aquest poble tan maltractat per la història.

Pep Vila

La transformació de Girona

OLIVER I ALONSO, Josep.
De la «Gran Girona» a l'àrea urbana de Girona.
Ajuntament de Girona / Caixa de Catalunya.
Girona, 2000. 714 pàgines.

El model econòmic de Girona s'està esgotant, segons assegura el catedràtic

d'economia de la UAB Josep Oliver en l'estudi *De la «Gran Girona» a l'àrea urbana de Girona*. L'informe alerta que la ciutat ha de fer un canvi important en l'oferta de serveis i les inversions privades amb l'objectiu de permetre impulsar una nova etapa d'expansió econòmica. En cas contrari, assenyala, el creixement de la ciutat corre el perill d'exhaurir-se. L'economista assegura que el model econòmic de Girona ha donat símptomes «d'esgotament», i afegeix que la ciutat, que sempre s'ha mantingut en una posició capdavantera en el rànquing estatal de renda per càpita, es troba ara que altres ciutats mitjanes s'estan situant a un nivell similar.

El treball és una extensa anàlisi de l'evolució de la ciutat i dels canvis que ha experimentat en els darrers anys, i dona alguns apunts que s'haurien de tenir en compte de cara al futur. Oliver destaca que Girona té una renda alta i capacitat

de mantenir-la en el futur, però adverteix que es corre el perill de caure en el conformisme. Per aquest motiu recomana un gran pacte social, polític i econòmic per reforçar el paper de la ciutat respecte a la seva àrea urbana. L'economista adverteix igualment que els darrers anys Girona ha perdut la capacitat de generar ocupació i indica que cal potenciar les comunicacions de la ciutat amb la seva àrea urbana. En referència a la futura línia del tren d'alta velocitat (TAV), afirma que caldria en la mesura que sigui possible soterrar-lo per no fragmentar més el territori.

L'autor considera que la carretera N-II i la via del tren són barreres que trenquen l'espai de centralitat, i creu que l'impacte del TAV serà molt notable a l'àrea urbana de Girona, especialment en aquelles zones més dinàmiques i que tenen un creixement més important. Finalment, Oliver sosté que el comerç i el turisme són sectors als quals la ciutat no ha tret tot el rendiment possible, que la capacitat per acollir grans superfícies no està esgotada i que la ciutat pot ser un punt de referència tant per a la resta de la demarcació com per al sud de França.

Josep Maria Baixauli

La Girona periodística de 1900-1939

COSTA I FERNANDEZ, Lluís.
«El Autonomista»: el diari dels Rahola.
 Col·legi de Periodistes de Catalunya, Demarcació de Girona.
 Girona, 2000.
 244 pàg.

Els periodistes, sovint, tenim tendència a viure massa el present, el dia a dia. I hem d'esperar que algú de visió més pausada, com Lluís Costa, ens escrigui la nostra pròpia història. No és la primera vegada que ens obsequia amb un estudi sobre la premsa gironina. Ara, però, amb el llibre *«El Autonomista»: el diari dels Rahola*, ha omplert un buit que hauria esdevingut greuge si hagués tombat el segle sense haver-se cobert.

L'anàlisi d'*El Autonomista* enmarca un període convuls, de 1898 a 1939, dins d'una Girona en què tot estava a mig fer, premsa inclosa: Costa situa el lector directament en l'entorn de Darius Rahola, *anima mater* d'un diari que —com tots en aquells anys— es debatia entre l'opinió i la informació. Les preses de posició —a vegades enfrontaments— en la premsa gironina, les arbitriats de la censura en l'època de Primo de Rivera, el procés cap a la professionalització dels periodistes, la publicitat, les tecnologies —encara incipients— amb què treballaven Darius Rahola i el seu estol de col·laboradors es van con-

jugant amb el rerefons social d'aquella petita Girona de primers de segle: hi veiem el paper de l'Església, dels polítics, dels grups econòmics, dels treballadors i de les crisis socials i polítiques fins a l'esclat de la Guerra Civil, que marcà l'inici de la fi d'aquella llarga experiència comunicativa, i la tràgica mort dels seus protagonistes.

Lluís Costa ha aconseguit amb aquesta obra l'equilibri ideal entre assaig i divulgació. L'abundor de citacions, perfectament encaixades en el seu context, no entorpeix el discurs, sinó que el fa més viu i directe. El lector hi trobarà l'anècdota escaient, el document citat al seu lloc just, i el llenguatge fluid que denota el domini absolut que l'autor té del tema.

Esperem que *«El Autonomista»* no tanqui definitivament l'estudi d'aquell mitjà ni dels seus personatges. Els seus col·laboradors, les firmes importants que hi participaren, poden ser algun dia objecte d'una altra investigació.

Dani Vivern

La catedral romànica

FREIXAS, Pere; NOLLA, Josep M.; PALAHI, Lluís; SAGRERA, Jordi; SUREDA, Marc.

La Catedral de Girona. Redescobrir la seu romànica. Els resultats de la recerca del projecte Progress.
 Ajuntament de Girona. Girona, 2000.

La publicació amb voluntat divulgativa dels resultats d'una recerca arqueològica sempre és d'agrair. Si aquesta divulgació té per objecte l'origen d'un dels senyals d'identitat de Girona —i la catedral ho és—, encara millor. Tots aquells que alguna vegada ho hem intentat, sabem com és de difícil posar a l'abast del públic de forma atractiva el resultat d'una sola intervenció, molt més concret que no pas el d'un projecte generalista i de gran volada, que permet generalitzacions espectaculars.

El llibre que comentem presenta els resultats obtinguts a la catedral de Girona per l'equip gironí del projecte Progress, combinant dades documentals (una mena de microtopografia de la ciutat medieval), prospeccions geofísiques (projectes internacionals i interdisciplinaris Picasso, de 1994, i Progress, de 1998) i excavacions arqueològiques (1998 i 1999). L'objectiu de Progress, en el cas de la catedral, era identificar les restes anteriors a la seu gòtica: la seu romànica —ja entrevista a través de tota una sèrie de restes ben evidents—, el temple principal de la ciutat romana...